Leuke waarnemingen in 2004

LC = Lucien Calle, SD = Sandra Dobbelaar, PK = Pim Kuijken, JK = Jan Kuper, AL = Anne-Jan Loonstra, PM = Peter Megens, TP = Theo Peeters, HP = Harry Pijfers, IR = Ivo Raemakers, JS = Jan Smit

CHRYSIDIDAE

Chrysis gracillima [LC]

Een exemplaar in een malaiseval in Zeeuws-Vlaanderen, in Zuiddorpe, Kruisdreef (Ac 048-359), in de periode 11 juni - 5 juli.

SAPYGIDAE

Sapygina decemguttata [HP]

Vanaf begin juni diverse mannetjes en vrouwtjes op de houtblokken in mijn tuin in Zelhem. Laatste waarneming op 6 augustus.

POMPILIDAE

Aporus unicolor [HP]

Vier vrouwtjes op *Daucus carota* (Wilde peen) op 19 juli in Hengelo, "de Marke' (Ac 221-449).

Arachnospila virgilabnormis [JS]

Een vrouwtje gevangen op 29 augustus in Drenthe, op een militair oefenterrein bij Havelte. Dit is de tweede recente vangst (na 1980) van deze soort in ons land.

Eoferreola rhombica [IR]

Op 7 juli een vrouwtje op *Achillea millefolium* op het Uddeler Buurtveld.

Evagetes siculus [PM, TP]

In het gebied de Springberg (Ac 204-400) op 6 juli een mannetje. Op 30 juli een man op *Peucelanum palustre* in de Malpie (Ac. 159-370). Volgens de atlas van de wespen en mieren van Nederland zou deze spinnendoder uit ons land verdwenen zijn.

VESPIDAE

Ancistrocerus parietinus [JK]

Twee vrouwtjes werden respectievelijk op 30 mei en op 28 juni verzameld in Appingedam (Ac 253-593).

Eumenes coronatus [LC, SD, TP, JS]

Een aantal waarnemingen in Zeeuws Vlaanderen, een inmiddels bekend verspreidingsgebied van deze soort. Een mannetje gevangen op 6 augustus bij Milsbeek, langs de Grensweg in een berm op boerenwormkruid. Een nog meer noordelijk gelegen vindplaats is Arnhem, Meinerswijk, waar een vrouwtje gevangen is op 4 september.

CRABRONIDAE

Argogorytes fargei [JS]

Een mannetje gevangen op 26 juni in het natuurontwikkelingsgebied Meinerswijk bij Arnhem. Sinds 1995 was deze uiterst zeldzame en bedreigde soort niet meer gevangen in dit terrein.

Bembix rostrata [PK]
Vliegt in het gehele duingebied van Zandvoort en de Amsterdamse Waterleiding Duinen, is algemeen geworden. Twee late vangsten op 9 september in de duinen van Zandvoort noord.

Cerceris arenaria [AL]
Op 29 juni een vrouwtje van maar liefst 19 mm lengte, in de stad Groningen.

Cerceris ruficornis [AL]
Op 18 juli een mannetje in het Ballooërveld, Balloo (Ac 239,3–558,2).
Een vrouwtje op 29 juli in het Noordlaarderbosch, Noordlaren (Ac 239,2–569,8).

Cerceris rybyensis [JK]
Op 31 juli werd een vrouwtje verzameld in Appingedam (Ac 253-593).

Crossocerus dimidiatus [JK]
Op 4 en 8 juli werden in totaal 2 mannetjes en 1 vrouwtje in Appingedam verzameld (Ac 253-593).

Ectemnius borealis [AL]
In de heemtuin in een Stadspark in Groningen (Ac 231,7–580,3), een vrouwtje op 26 juli.

Gorytes laticinctus [JK]
Op 8 juli werd in Appingedam (Ac 253-593) een vrouwtje verzameld. Dit is de eerste waarneming voor de provincie Groningen.

Lestica alata [IR]
Op 17 mei een vrouwtje op een schraal grasland in Het Vonderen bij St. Joost.

Passaloecus pictus [IR]
Na een eerste vangst van een vrouwtje langs de steile mergelwanden van het Belgische Albertkanaal bij Neerkanne op 8 september 2003, een vangst van een mannetje en de waarneming van zeker een tiental zwermende dieren langs een hoge löss-steilwand langs het riviertje de Berwijn bij het Belgische Moelingen op 5 juli 2004. Volgens J. Petit (Basssenge) is de soort niet eerder gemeld uit België. Ze is wel bekend uit Luxemburg. Omdat de Vlaamse vindplaatsen hooguit enkele tientallen meters van de Nederlandse grens vandaan liggen, is het waarschijnlijk dat de soort inmiddels ook in Nederland voorkomt. Omdat *Passaloecus pictus*, anders dan overige soorten van dit geslacht, in warme steilwanden nestelt, is een voorkomen in de groeves in de St. Pietersberg het meest voor de hand liggend.

Spilomena beata [PM]
Een vrouwtje op de Springberg (Ac 204-400) op 30 juli.

Tachysphex panzeri [PM]
In het gebied de Springberg (Ac 204-400) op 30 juli een mannetje.

Tachysphex fulvitaris [PM]
Bij de Korverskooi op Texel (Ac 115-568) op 5 juni een mannetje.

Trypoxylon figulus s.s. [JK]
Op 26 juni werd de eerste waarneming voor de provincie Groningen van deze soort gedaan door het verzamelen van een vrouwtje in Appingedam (Ac 253-593).

APIDAE

Andrena flavipes [JK]
In de Eemshaven (Ac 249-609) werd op 1 mei een vrouwtje op paardebloem verzameld

Andrena fulvida [IR, JS]
Twee mannetjes gevangen op 15 mei bij Oldenaller, vliegend langs de bosrand. Sinds 1950 was deze soort niet meer gevangen aan de noordkant van de Veluwe.
Op 19 mei verscheidene mannetjes in een bosgebied bij de Grotelsche heide (Ac. 176-392). Vindplaatsen langs Esperloop.

Op 6 juni verscheidene vrouwtjes foeragerend op *Rubus* en *Rhamnus frangula* bij de Rozephoeve bij Moergestel.

Andrena bimaculata [IR]

Op 4 april een vrouwtje op een kalkgrasland bij Reijmerstok.

Andrena denticulata [AL, IR]

Op 19 juli vrouwtjes en mannetjes in aantal op *Tanacetum* en *Senecio jacobea* bij Erp en bij Gemert. Op 17 augustus vrouwtjes en mannetjes bij de Rozephoeve bij Moergestel. Op 29 juli zeker meer dan 50 vrouwtjes (in collectie 14 vrouwtjes en 5 mannetjes), de meeste vliegend op *Senecio jacobaea*, soms op *Solidago canadensis*, in het Noordlaarderbosch, Noordlaren (Ac 239,2-569,8).

Andrena intermedia [PK, TP]

In het Markvelderveld (Ac 240-465/6) op 26 juni veel mannetjes, geen vrouwtjes gezien, patrouillerend over heide.

Andrena nigriceps [AL]

Op Gewoon duizendblad in een wegberm, Schipborg, (Ac 240,9–566,1), een vrouwtje gevangen op 19 juli.

Andrena nitida [JK]

Een mannetje werd verzameld op 1 mei bij Oosterwijtwerd (Ac 251-596) en een op Vingerhoedskruid fouragerend vrouwtje werd op 31 mei verzameld in Appingedam (Ac 253-593).

Andrena simillima [IR]

Op 14 juni enkele mannetjes op en rond *Bryonia dioica* op industrieterrein Katwijk bij Cuijk (1 ex. gevangen). *Andrena simillima* is een beetje een obscure soort. De taxonomische status is niet geheel duidelijk en in determinatiewerken worden veelal niet dezelfde morfologische kenmerken genoemd. Met hun witbehaarde gezicht en borststukflanken doen ze in het veld echter absoluut niet aan *Andrena nigriceps* denken. Afgezien van haarkleur blijken de morfologische verschillen echter minimaal. Bij vergelijking onder de microscoop zie ik geen goed definieerbare verschillen met *A. nigriceps*. De verzamelde *A. simillima* is wat ijler behaard en glanst meer (over het hele lijf) dan de *A. nigriceps*-mannen in mijn collectie. Het verschil in sternietbeharing zoals aangegeven in de sleutel van Schmid-Egger & Scheuchl (1997) zie ik niet; ook de beharing van mijn *A. nigriceps* lijkt meer op de *A. simillima*-weergave dan op de *nigriceps*-weergave. Met de beschrijvingen in de sleutel van Van der Vecht (1928) kan ik nog het beste uit de voeten.

Anthophora furcata [AL]

Op 3 juni een mannetje in de Appèlbergen, Glimmen (Ac 239,0–572,8).

Anthidium manicatum [JK]

Op 17 juli werden in korte tijd 3 vrouwtjes verzameld in Appingedam (Ac 253-593).

Anthophora plumipes [AL, JK]

In Zandeweer (Gr.) twee normale vrouwtjes en een vrouwtje van de zwarte vorm. Tussen half april en begin mei werden 7 mannetjes en 2 vrouwtjes verzameld en/of gezien in Appingedam (Ac 253-593) en Oosterwijtwerd (Ac 251-596).

Bombus veteranus [JS]

Een koningin gevangen tijdens de excursie van de sectie op 17 april in de Biesbosch (Ac 117-424).

Bombus norvegicus [PM]

Een vrouwtje op de Looierhei bij Gennep (Ac 197-411) op 17 juli.

Bombus soroeensis [IR]

Op 15 augustus mannetjes en een vrouwtje op krul- en speerdistels aan de rand van het Savelsbos bij Gronsveld. Op 28 en 30 augustus hier weer mannetjes gezien. Op 31

augustus een mannetje in de Eijsder Beemden en op 2 september een mannetje bij Cadier en Keer.

Bombus sylvarum [IR]

Op 23 augustus een werkster op moerasrolklaver bij Tegelen.

Chelostoma campanularum [AL]

Op 23 juli een vrouwtje in een grasberm met grasklokjes in de Appèlbergen, Glimmen, (Ac 239,4–572,2).

Coelioxys inermis [AL, IR]

Op 6 juni een mannetje bij de Rozephoeve bij Moergestel.

Van mei tot en met augustus regelmatig waargenomen in een tuin in Gronsveld.

Op 8 augustus een vrouwtje vliegend bij een aangelegde nestwand voor bijen, op de heemtuin te Muntendam (Ac 252,9–573,1). Op dat tijdstip is daar alleen *Megachile lapponica* gevonden.

Coelioxys rufescens [IR]

Vanaf 9 juni tot en met augustus regelmatig vrouwtjes en mannetjes in een tuin in Gronsveld. Bij de vrouwtjes zijn de tandjes op het laatste sterniet vaak afwezig, wat determinatie bemoeilijkt. Graag foeragerend op *Inula brittanica*, *Senecio jacobea* en *Lythrum salicaria*.

Colletes cunicularius [JK]

Twee mannetjes werden op 1 mei verzameld in de Eemshaven (Ac 249-609). Deze zandminnende soort was volgens de 'Voorlopige atlas' nog niet bekend van de provincie Groningen.

Colletes hederae [IR]

Op 4 oktober twee mannetjes op klimop bij het kasteel in Gronsveld. Tot dusverre lijkt er nog geen populatie aanwezig in de directe omgeving van Gronsveld.

Dasypoda hirtipes [JK]

Op 1 augustus werden op een opgespoten terrein langs de Dollardkust bij Delfzijl (Ac 263-592), langs een ca. 200 meter lange, met Zeemelkdistel begroeide strook, 66 fouragerende vrouwtjes en 16 patrouillerende mannetjes geteld. En de omstandigheden waren om half elf 's ochtends bij 18°C, een zware sluierbewolking en een lichte bries, niet ideaal te noemen.

Epeoloides coecutiens [IR]

Op 18 juli een vrouwtje op *Lythrum salicaria* in tuin Gronsveld. Deze soort is tot dusverre vrijwel niet waargenomen in Zuid-Limburg. Langs de Maas lijkt *Macropis europaea*, de gastheer, zich echter steeds beter te vestigen zodat de parasiet ook niet kon uitblijven.

Epeolus tarsalis [JS]

Deze zeer zeldzame soort was in 1999 gevangen op de Kaloot bij Vlissingen. Op 10 september is er een vrouwtje gevangen op ditzelfde terrein. Na determinatie en fotograferen is het exemplaar weer los gelaten.

Eucera nigrescens [IR]

Op 18 mei een mannetje op *Vicia sativa* op de Bemelerberg.

Hylaeus gibbus [JK]

Een vrouwtje werd op 31 juli in Appingedam (Ac 253-593) verzameld. Waarschijnlijk minder zeldzaam in Groningen dan de tot dan toe twee bekende waarnemingen doen vermoeden.

Hylaeus gredleri [IR]

Op 14 en 16 juli zaten er veel exemplaren op *Cicuta virosa* in de Urkhovense Zeggen bij Eindhoven. De mannetjes zijn aan de hand van het genitaal redelijk te onderscheiden van *H. brevicornis*, maar vrouwtjes van beide soorten zijn voor mij vrijwel niet uit elkaar te

houden. Tot dusverre had ik *H. gredleri* niet onderscheiden, maar controle van *H. brevicornis*-mannetjes in mijn collectie leerde dat de overgrote meerderheid *H. gredleri* zou moeten zijn. Slechts enkele dieren van zeer droge en warme biotopen zijn duidelijk als *H. brevicornis* te bestempelen. De noodzaak van een revisie van collectie-materiaal zoals reeds aangegeven in de 'Voorlopige atlas', onderschrijf ik door deze ervaring ten volle.

Hylaeus styriacus [IR]

Op 29 juni een vrouwtje en een mannetje op *Daucus carota* in een tuin te Gronsveld. Op 18 juli bleek de soort hier te nestelen in een kunstmatige nestgelegenheid: een paal met boorgaten. Op 10 juli ook nog een mannetje op *Daucus carota* bij Heugem. De soort valt weinig op tussen de talrijkere *Hylaeus pictipes* die vaak een vergelijkbaar formaat heeft.

Lasioglossum lativentre [IR]

Op 17 mei een vrouwtje stuifmeel verzamelend op *Erodium cicutarium* in Het Vonderen bij St. Joost. Op 8 augustus een mannetje op *Rhamnus frangula* in de tuin in Gronsveld.

Lasioglossum nitidulum [JK]

Deze soort is in de noordoostelijke provincies slechts uit één uurhok bekend. Op 8 juli en 22 augustus werden respectievelijk twee en één vrouwtje(s) verzameld in Appingedam (Ac 253-593).

Megachile ligniseca [AL, PM, IR]

Op 1 juli mannetjes en een vrouwtje in een bosgebied bij Lage Mierde. De dieren bezochten *Cirsium palustre* en *Rubus*. De mannetjes patrouilleerden ook langs deze planten en langs een staande dode populierenstam met gaten.

Op 23 juli een mannetje op *Cirsium palustre* bij de Rozephoeve bij Moergestel.

Een vrouwtje op wilgenroosje, een mannetje zonnend op een blok hout, op 26 juli in de heemtuin in Stadspark, Groningen (Ac 231,7–580,3).

Op 15 augustus een mannetje en een vrouwtje op *Cirsium vulgare* aan de rand van het Savelsbos bij Gronsveld.

Op 23 augustus een vrouwtje op de Springberg in Noord-Limburg, dit is een nog actief stuifzand gebiedje.

Melecta albifrons [JK]

Twee mannetjes en een mannetje of vrouwtje werden op 17 april en op 30 mei waargenomen of verzameld in Appingedam (Ac 253-593).

Nomada [PK]

In Vijfhuizen, grenzend aan de oude Floriade en hemelsbreed 12 km van de kust ving ik diverse *Nomada*'s. Als ik naar de verspreidingsatlas kijk zie ik die in mijn omgeving niet of nauwelijks voorkomen.

Nomada flava op 22/4, 6/5 en 24/5; *Nomada flavoguttata* op 6/5; *Nomada fucata* op 26/4 en 28/6; *Nomada goodeniana* op 22 en 26/4; *Nomada lathburiana* 22/4; *Nomada marshamella* op 22/4; *Nomada fabriciana* op 224, 8/6, en 28/6, aldaar vliegt veel *Andrena chryscoceles*.

In mijn tuin in Zandvoort ving ik op 10/6 voor het eerst een vrouwtje van *N. fabriciana*. In mijn tuin komt *Andrena bicolor* massaal voor. In de directe omgeving geen *A. chryscoceles*.

Nomada distinguenda [IR]

Op 18 mei twee mannetjes op de Bemelerberg. De dieren vlogen samen met *Nomada sheppardana*.

Nomada fulvicornis [JK]

De derde vindplaats voor de provincie Groningen van deze soort betreft Amsweer (Ac 255-592) waar op 1 april een mannetje en een vrouwtje werden verzameld.

Nomada fuscicornis [AL, IR]

Op 17 juli twee mannetjes op het Uddeler buurtveld.

Een mannetje op 17 juli in de Appèlbergen, Glimmen (Ac 239,0–572,8).

Nomada opaca [IR]

Op 19 mei twee vrouwtjes samenvliegend met mannetjes van *Andrena fulvida* in een bosgebied bij de Grotelsche heide (Ac. 176-392). Vindplaatsen langs Esperloop.

Nomada striata [PK, TP]

In het Markvelderveld (Ac 240-465/6) samen met veel *Andrena intermedia* op 26 juni.

Nomada succincta [JK]

Bij Amsweer (Ac 255-592) werden op 1 april twee mannetjes verzameld. Deze soort was nog niet bekend uit de provincie Groningen

Osmia aurulenta [IR]

Op 18 mei een vrouwtje op *Glechoma hederacea* op de Cluijsberg bij Bemelen.

Sphecodes ephippius [JK]

Op 17 juli en 28 augustus werd steeds één vrouwtje verzameld in Appingedam (Ac 253-593). Dit zijn de eerste waarnemingen voor de provincie Groningen.

Sphecodes majalis [IR]

Op 21 april vrouwtjes en mannetjes op een kalkgrasland in het Savelsbos bij Gronsveld.

Op 23 april meer dan 20 mannetjes op een vrij voedselrijk hellinggrasland bij 't Rooth.

Op 18 mei een vrouwtje op de Bemelerberg.

Sphecodes niger [IR]

Op 10 juli veel mannetjes langs een steilwand langs de Maas bij Heugem.

Op 10 september mannetjes op de Bemelerberg, vooral op *Heracleum sphondylium*.

Stelis punctulatissima [JK]

In Appingedam (Ac 253-593) werd op 28 juni een mannetje verzameld, dat zich op een schutting in de ochtendzon opwarmde. Het betreft hiermee de eerste waarneming voor de provincie Groningen en tevens de meest noordelijke vindplaats van Nederland.

cf *Xylocopa violacea* [waarneming Cor Haenen, IVN-Weert]

Eenmalige waarneming in juli van een grote glimmend zwarte bij met paars weerschijnende vleugels op pronkerwt (*Lathyrus odorata*) in een tuin in het buitengebied van Weert. Gezien de beschrijving en het bloembezoek is het vrijwel zeker dat het hier *Xylocopa violacea* betreft.